

Inhoudsopgave

Inleiding	9
1 Voorwoord	11
2 Doel	13
3 Doelgroep	13
4 Opleidingsniveau	14
5 Wat staat er in dit handboek?	14
6 Wat is het niet?	15
7 Leeswijzer	15
8 "Een praktisch handboek; waarom dan ook nog theorie?"	16
9 Waarom dit handboek?	16
9.1 GIS in het onderwijs	17
10 Onafhankelijk	17
11 Licentie	18
12 Illustraties	18
13 Vragen, opmerkingen en feedback	19
14 Referenties	19
15 Versie / Status van dit handboek	19

DEEL A: THEORIE

A: Theorie, algemeen	21
1 De rol van een GIS-specialist	23
1.1 De informatie 'vandaag de dag'	23
1.2 De GIS-specialist 'van vandaag'	25
2 Kaarten maken: alle stappen op een rij	27
3 De kracht van de kaart richting de kaartlezer	28
4 De kracht van het combineren van gegevens	30
5 De kracht van een kaart bij grote gebeurtenissen	32
6 De kracht en de kunst van de (juiste) visualisatiekeuze	32
7 Over het gevaar van de kaart	34
7 Wat heb ik nodig in de praktijk?	36
8 Wat kan wel, wat kan niet met GIS?	37
9 Kaarten vergeleken met foto's	39
10 Waarom de theorie hierna ruimschoots aan bod komt	39
11 Referenties	40

A: Inleiding GIS	41
1 Wat is GIS?	43
2 Wat kan met een GIS?	45
3 Wat is een GIS-model?	51
4 Wat is geo-informatie?	53
5 Objectsoorten en opslag van geo-informatie	53
6 CAD-data en GIS-data	57
7 Objectgeoriënteerd	59
8 Het bijzondere van GIS-data: de attributen	61
9 Gebruik maken van attributen: over queries of 'zoekvragen'	63
10 Eigenschappen van geo-informatie	65

11 Toepassingscontext	71
12 Digitalisering (facultatief)	72
13 Referenties	78

A: Vervolg GIS 79

1 GIS-analyses / GIS-bewerkingen	81
2 GIS-analyses, de 'do's and dont's'	83
2.1 De wet van het kleine getal	83
2.2 Arbitrair gekozen of bestuurlijke gebiedsindelingen	84
2.3 Te grof gekozen aggregatieniveaus en rasters met te grote cellen	86
2.4 Het verhogen van de nauwkeurigheid (facultatief)	87
3 Coördinaten creëren met een GIS indien er geen coördinaten zijn	88
3.1 Geocoderen	88
3.2 Lineair refereren	89
3.3 Reverse geocoding	92
4 Topologie	93
5 Ruimtelijke statistiek / interpolatietechnieken	96
6 De geschiedenis van GIS en een blik in de toekomst	97
7 Informatiesystemen (facultatief)	98
8 Herkomst van geo-informatie (facultatief)	98
8.1 Geo-informatie binnen onderzoeksprojecten (facultatief)	99
8.2 Geo-informatie binnen bedrijven (facultatief)	99
9 Gebruik van geo-informatie	102
9.1 Gebruik van geo-informatie van belangenverenigingen en 'open geo-informatie'	102
10 Ruimtelijke gegevensmodellering (facultatief)	104
11 Cases (facultatief)	107
11.1 Case 1: De erosiegevoeligheidskaart; GIS als voorspeller	107
11.2 Case 2: Risicokaarten; over de meerwaarde van GIS als combinatietool van data	112
12 Referenties	114

A: Inleiding Cartografie 115

1 Cartografie	117
2 Kaart	118
2.1 Definities van 'kaart'	118
2.2 Het doel van een kaart	119
2.3 Analoge en digitale kaarten	121
2.4 Topografische en thematische kaarten	122
2.5 Schematische kaarten	124
2.6 Dimensies	125
2.7 Schaal	127
2.7.1 De termen 'kleinschalig' en 'grootschalig'	127
2.7.2 De impliciete betekenis van het begrip schaal: nauwkeurigheid (facultatief)	128
3 Thematische kaarten	129
3.1 Stippenkaart	129
3.2 Figuratieve kaart	130
3.3 Choropleet	131
3.4 Chorochromatische kaart	132
3.5 Isolijnenkaart	133
3.6 Ruimtelijk model / 3D-visualisaties	133
3.7 Kartogram	135
3.8 Anamorfose	136
3.9 Bewegingskaart	137

3.10 De samengestelde kaart	138
3.11 Virtual Reality als cartografische toepassing	139
4 De 'mental map'	140
5 Referenties	142

A: Vervolg Cartografie 143

1 Coördinatensystemen en kaartprojecties	144
1.1 Geografisch coördinatensysteem (facultatief)	147
1.2 Kaartprojecties (facultatief)	148
1.3 Eigenschappen van kaartprojecties (facultatief)	151
1.4 Veel gebruikte projectiesoorten	155
1.5 Geprojecteerde coördinatensystemen en het RD-stelsel	156
2 Voorbeelden kaartprojecties (facultatief)	159
2.1 Wereld	159
2.2 Verenigde Staten	161
2.3 Poolgebied	163
2.4 Europa	165
3 Coördinaten creëren met een GIS indien er geen coördinaten zijn	171
4 Over GIS-afstandsberekeningen en projecties	171
5 Referenties	172

A: Communicatie 173

1 Vooraf	175
2 Communicatietheorie	175
3 Visualisatie en geo-visualisatie	178
4 Het communicatieproces bij visualisatie	181
5 Doelgroep	182
6 Doel	185
7 Cartografie en de afdeling communicatie	186
8 Referenties	187
9 Literatuur	187
Bronvermelding / licenties illustraties DEEL A	189

DEEL B: GEO-VISUALISATIE 195

B: Geo-visualisatie, algemeen 197

1 Vooraf	199
2 Geo-informatie geschikt maken voor visualisatie	199
3 Generaliseren	201
4 Joinen (of: hoe zet ik willekeurige informatie met één actie op een kaart)	205
5 Het kiezen van de visualisatiemogelijkheden bij kwantitatieve gegevens	207
6 Goede geo-visualisatie	216
6.1 De twee kerntaken van een kaart	216
6.2 'Lees-kaarten' en 'kaarten om te zien'	217
7 Het maximum aantal te gebruiken klassen	219
8 De functie van kleur bij thematische kaarten	220
9 De noodzaak van het normaliseren, juiste objectkeuze en aggregatieniveau's	220

10 Het verschil tussen objecten en verschijnselen	227
11 Individuele objecten of geaggregeerde objecten	230
12 Het weergeven van geaggregeerde gegevens	231
13 Het juiste verschijnsel karteren	234
14 Referenties	236

B: Classificatie 237

1 Inleiding	238
2 Meetschalen	239
3 Kleurenschema's	242
4 De visuele indruk van een kleurenschema	245
5 Samengestelde kaarten en gecombineerde legenda's	248
6 Het classificeren	251
7 Klassegrenzen bepalen	252
8 Het aantal klassen	255
9 Lessen uit het classificeren	257
10 Proportionele symbolen / Legenda's bij figuratieve kaarten	259
11 Referenties	261

B: Symbologie 263

1 Inleiding	265
2 Symbologie	266
2.1 Puntsymbolen	271
2.2 Lijnsymbolen	275
2.3 Vlaksymbolen	280
3 Kleuren	282
3.1 Het HSV-systeem	282
3.2 Het RGB-systeem	284
3.3 Het CYMK-systeem	284
3.4 Webveilige kleuren	286
3.5 Kleurgebruik en kleurassociaties	287
4 Kleurcontrast	292
5 Onbedoelde overlap van symbolen / symboolvolgorde	293
6 Kaartverbeteringen door symbologiewijzigingen	295
7 Referenties	297
8 Literatuur	297
Bronvermelding / licenties illustraties DEEL B	298

DEEL C: Kaartopmaak 301

C: Kaartopmaak, algemeen 303

1 Vooraf / over de subjectiviteit van de cartografie	305
2 Kaartonderdelen	306
2.1 Titel	307
2.2 Overzichtskaarten, detailkaarten en 'locatormaps'	309
2.3 Concessies	311
2.4 Informatie-lagen	311
3 Lege ruimten op de kaart zelf / wel of niet maximaal inzoomen	314

4 Visuele hiërarchie	317
5 De relatie tussen kaartformaat en detail	321
6 Wanneer voegt een kaart iets toe?	324
7 Referenties	326

C: Labels 327

1 Inleiding	329
2 Lettertype / font	330
3 Plaatsing van labels	333
4 Kleuren van labels	336
5 Labels plaatsen in de praktijk	336
6 Halo's rondom labels	337

C: Oplevering van de Kaart 341

1 Inleiding	343
2 Het evalueren van kaarten	343
2.1 Wie kan evalueren?	344
2.2 Wat kan geëvalueerd worden?	344
3 Bewust afwijken van cartografische richtlijnen en conventies	347
4 De oplevering / het uitgeven van de kaart	349
5 Resolutie	351
6 Formaattypes	353
7 Anti-aliasing	357
8 Dithering	358
9 Moiré-effect	359
10 Het on-line opleveren van de kaart via GIS-viewers	360
11 Het opleveren van alleen geo-informatie (bijvoorbeeld locaties)	362
12 Literatuur	362

Overige modules: z.o.z.

Vragen en Opdrachten	363
Antwoorden	387
Woordenlijst	403
Overige informatie en Links	407
1 GIS-pakketten	407
2 Geo-informatie	408
3 Tools	409
4 Voorbeelden (thematische) kaarten en GIS op internet	410
5 Overige sites / instanties / databronnen van omgevingsinformatie	411
6 Leuk om gezien te hebben	413
7 Weblogs over kaarten / cartografie	414
8 Opleidingen	414
9 Vakbladen	415
10 Literatuur	416
11 Citaten	417
Bronvermelding / licenties illustraties DEEL C en overige modules	420